

Ataatsimoorutta angusaqarnerussuugut

Naalakkersuisut siulittaasuata Kim Kielsenip Inatsisartut 2017-imi ukiakkut ataatsimiinnerat ammarlugu oqaasii

(Oqaaserineqartut atuutissapput)

Aallarniut

Inatsisartunut ilaasortat ataqqinartut, Inatsisartut Siulittaasuata ataqqinartuq, nunaqqatit ataqqinartut. Tulluusimaarpunga Inatsisartut ukiakkut ataatsimiinnerat aallarnerlugu oqaaseqarfigisinnaagassi.

Ulapaarfissaraasiit tullinnguuppoq. Oqaluuserisassat pingaartut eqqartugassaraavut, soorlu innarluutillit pillugit inatsisissamut siunnersuut, imigassaq pillugu inatsisissamut siunnersuut minnerunngitsumillu aningaasaqarnermut inatsisissamut siunnersuut. Naalakkersuisuni neriuutigaarput Inatsisartut siunnersuutivut nassuiaasiavullu oqallisigilluarumaaraat, suliaassallu pingaarutillit aalajangiiviginiarlugit isumaqatigiinniutiginerini partiit assigiinngitsut suleqatigilluarnissaannut qilanaarpunga.

Ukiami ataatsimiinnerput piffissap qinigaaffitta naangajalerneranik qularnanngitsumik sunnerneqassaaq. Uani qinigaaffimmi Inatsisartut ikigisassaangitsunik aalajangersaasarlutillu aallarnisaasarput siunissaq eqqarsaatigalugu isumalluarnartunik, naak ukiuni aggersuni annikigisassaangitsunik unammilligassaqaralualuta. Upperilluinnarpara ataatsimoorussinitsigut unammilligassat pitsaanerpaamik aaqqiissuteqarfigisarsinnaagigut.

Nuugaatsiami Illorsuarnilu aasaq manna ajunaarnersuup erseqqissumik malunnarsisippaa taamatut nalaataqarnitsinni inuiattut ataatsimoorussigaangatta qanoq nukittutigisinnaanersugut. Ajunaarnersuup aliasutsippaatigut, kingunerilu taavani innuttaasut inuunerinik mumisitsilluinnarput. Ajunaartoqarpoq – eqqaasassavagullu ataqqillugit – nunaqarfinn taakkunani innuttaasut nunagisartik angerlarsimaffitsillu qimattariaqarsimavaat. Nunaqqativulli taakku imminiiginnangilagut. Kommunit danskillu naalakkersuisui suleqatigalugit inissaannik nutaanik sanaartornissamut akissanik pissarsivugut, kiisalu aamma innuttaasut suliffeqarfiillu namminersortut katersinerisigut umiatsianik nutaanik aalisarnermullu piniarnermullu atortunik nutaanik pissarsinissaat qulakkeerneqarpoq.

Nunarput inuiaqatigiillu aatsaat taamaattumik ajunaarnersuarmik misigisaqarpugut, taassumalu kingunerinik suliaassat ilinniarfigeqaagut. Nunatsinni oqartussaasut, Danmarkimi oqartussaasut, suliniaqatigiiffiit namminersortut inuillu namminneq kajumissutsiminnik sulisut ataatsimoorlutik eqqugaasunik ikiuisimapput, suleqatigiinnerlu taanna sulii ingerlalluni.

Aningaasaqarniarneq

Imminut napatittumik aningaasaqarniarnissamut Nunarput pitsaasumik aningaasatigut tungavissaqarpoq. Inuiaqatigiit aningaasaqarniarnerat siumukarpoq, ukiunilu marlussunni

taamaassimalluni. Tamanna isumalluarnarpoq. Tamatuma periarfissippaatigut isumatusaartumik siunissaq eqqarsaatigalugu aningaasaliisarnissamut, kisianni ingerlatsineq ataatsimut isigalugu tamat iluaqatigisaannik kivitsinissamut amigarput.

2018-imut aningaasanut inatsisissamut siunnersuummi malugineqassaaq oqimaatigiissaarisooqarmat, soorlu aningaasaliisoqarluni siunissami aningaasartuutissanik pakkersimaarinnillutillu inuiaqatigiit aningaasarsiornerisa qaffakkiartornissaannut ammaassisussanik. Naalakkersuisut neriuutigaat, siunertat toqqammavissallu pingaarnerit tamakku aamma Inatsisartuni aningaasanut inatsisissap oqaluuserineqalernerani atuukkumaartut.

Naalakkersuisut Napatitsinermut Siuariartornissamullu pilersaarut 2016-imi saqqummiuppaat iluarsaaqqinnernik sisamanik tunngavilik, suliniutinillu arlariinnik imaqartoq. Ilinniartitaanerup pitsangorsaaviginissaanut, aningaasarsiornikkut suliffeqarnikkullu piorsaanissaanut, pisortat ingerlatsinerannik nutarsaanissamut inuiaqatigiillu imminnut napatittunngorsarnissaannut suliniutissat pilersaarutaasut 62-it ilaat 30-t Inatsisartut akuerereerpaat, ilaallu 30-t pilersaarusionseqarlutik, kingulliillu marluk utaqqillutik. Tassa iluarsaaqqinnikkut suliasat annertoorujussuit pineqarput.

Naalakkersuisut iluarsaaqqinnissat aallarnisagaasa amerlasuut takutippaat politikikkut piomassuseqartugut sapinngitsugullu inuiaqatigiit siunissamut isumalluarnartumut ingerlatinnissaannut.

Suliffissaaleqineq

Nuannaarutissaavoq suliffissaaleqineq ataatsimut isigalugu annikilliartuinnarmat. Juunimi 2014-imi suliffissarsiorlut 3.473-iusut ukioq manna 2017-imi juunimi 2.534-inut ikilisimapput, tassa inuit 939-t suliffissaqalersimapput.

Inuusuttut siunissaraavut, taamaattumillu taakku immikkut suliniuteqarfigisariaqarpagut. Ilisimavarpummi siusissukkut suliniarnerput aallartikkutsigu aamma inuusuttut ilinniarnerminnik naammassinnillutillu suliffeqalernissaannut periarfissaq annerulersartoq, taamaalillutillu namminersulernissaat inuiaqatigiinnullu iluaqutaalernissaat qulakkeerneqarsinnaalluni.

Taannalu eqqortinniarlugu 2016-imi Majoriami ilinniartunik amerlanernik tigusaqarsinnaaneq angujumallugu immikkut aningaasaliivugut, taamaaliornikkut atuagarsorani ilinniarnertit piorsarumallugit, sulinermik sungiusarnernik kaammattuinernullu ingerlatanut atugassat, inuusuttut atuagarsornikkut piginnaasakinnerusut ilinniagaqalerlutillu suliffittaarnissaannik qulakkeerisussat.

2017-ip ingerlanerani kommunit innuttaasunik aqutissiuussinernut kaammattuinernullu ingerlatanik arlalippassuarnik aallartitsisimapput. Inuit pineqartut tassaapput sionatigut taamallat pisortat ikiorsiissutaannik isumalluuteqarsimasut, maannakkulli ikiorneqarnermik kingorna suliffeqaqqilernissamut aqutissiuunneqarsimasut. Naammanngilarli pisortat suliffeqarfiini

suliassaqarfiit arlariit suleqatigiisinneqarneri. Pisariaqarteqaarput pisortat suliffeqarfiutaanni suliffeqarfinnik suleqatiginnilluarnissaq, taamaaliornikkut periarfissat atorluarumallugit.

Ilinniartitaaneq

Ajoraluartumik inuusuttut suli amerlavallaartut meeqqat atuarfiat qimakkaangamikku ilinniaqqinngitsoortarput. Naalakkersuisut kissaatigaat ukiuni aqqaneq-marlunni atuarnermik toqqammaveqartillugu kalaallit atuarfeqarfiat ilinniartitaanikkullu ingerlatsinerat ataqatigiissuussasoq eqaatsumillu ingerlanneqarluni. Siunertaavoq inuusuttut suli amerlanerit ilinniarnertuunngorniarnermut inuussutissarsiutitaarniarluniluunniit ilinniarnernut ingerlaqqittassasut. Taamaattumik suleqatigiissitaliamik pilersitsisoqarpoq, 2019-imi atuarfeqarnikkut ilinniartitaanikkullu iluarsaaqqinnissamut inassuteqaasiortussamik.

Nunatsinni ilinniartitaanikkut periarfissat amerliartuinnarput. Isumalluarnartumik ingerlasoqarnera taanna suli patajaannerulersinniarlugu ukiuni aggersuni siunnersuisarnermik aqcutissiuisarnermillu sulineq piorsarneqassaaq, taamaaliornikkut inuusuttut ilinniakkamik imminnut tulluuttumik toqqaasarnissaat angujumallugu. Ilinniartitaaneq eqqarsaatigalugu anguniagaavoq inuusuttut meeqqat atuarfiannit 2015-imi anisimasut 70 procentii 35-nik ukioqalertinnatik inuussutissarsiutaasinnaasumik ilinniagaqalersimassasut. Taassuma saniatigut aamma ataatsimoorluta anguniagaraarput, ilinniartitaanikkut pitsaassuseq qaffassissoq atualinnginnermiit universitetimi ilinniakkat ilanngullugit atuutsinneqassasoq.

Sumiiffinni assigiinngitsuni ajunngitsumik ingerlasoqartoq nalunngilarput. Meeqqat atuarfianni ilinniartitsisutut naammassisimasut amerliartuinnarput, inuusuttut ilinniagaqanngitsut ikiliartorput inuussutissarsiutitaarniarlunilu ilinniakkanik naammassinnittartut amerliartorlutik. Ataatsimut isigalugu ajunngitsup tungaanut ingerlasoqarpoq, kisiannili kissaatigaarput suli pitsaanerusemik ingerlasoqassasoq, ilinniartitaanikkummi inerisaajuarnissaq pisariaqartilluinnarparput. Uanilu immikkut meeqqat atuarfiat isiginiassavarput, tassanimi atuartut sumiluunniit najugaqaralarunik, qanorluunniillu inuuniarnikkut tunuliaqutaqaralarunik pitsaasumik atuarinneqarnissaannik siunertaq suli naammassineqanngimmat. Taamaammat Naalakkersuisut siunnersuuteqassapput pineqartoq pillugu inatsisip iluarsiivigineqarnissaanik.

Qarasaasiaq atorlugu ilinniartitsinermi atorsinnaasat amerlangaaramik kisissaanngiusapput. Taamaakkaluatorli pingaarpoq ilinniartitsinermi atulinnginnerini qanoq atornerqarnissaat paasiniassallugu. Periarfissarpasuit tamakku meeqqat atuarfianni ineriartortitsinermi atorluarneqartariaqarput. Naalakkersuisut periusissiaq Atuarfik Digitaliusoq ineriartortissimavaat, meeqqat atuarfiini nunatsinniittuni digitalinngorsaanermut toqqammaviususaaq.

Digitalinngorsaaneq annertusiartuinnarpoq, ilinniartitaaneq kisiat eqqarsaatiginagu, tamattali ulluinnarni inuunitsinni pisortanut suliffeqarfinnullu attaveqarnitta tunngavii aamma eqqarsaatigalugit. Uagut inersimasuusugut qitornatsitulli piareersimasariaqarpugut digitalinngorsaanermut annertusiartuinnartumut malinnaallutalu atuisuunissatsinnut. 2017-imi ukiap

ingerlanerani Naalackersuisut saqqummiutissavaat 2018-imit 2021-imut nuna tamakkerlugu digitalinnngorsaanissamut suleriesissiaq.

Attaveqaqatigiinnermi angallannermilu aaqqissuussaaneq

Tele-Postip immap naqqatigut Aasiannut attaveqaat uigunialeruttorpaa, Upernavimmullu radiukkut sakkortusaaviit ilanialerlugit. Suliaq naammassineqariarpat innuttaasut immap naqqatigut attaveqaammut atasut 1/3-imiit 2/3-imut amerleriassapput. Radiukkut sakkortusaaviit amerlinerisigut Upernavimmi innuttaasut pitsaassutsip qaffasinnerulerneranik malugilluassavaat, taamattaq nalunaarasuartaatinut akinut iluaqutaassalluni, ilutigalugulu qaammataasanut attaviup sukkatsinnera tassuunakkut attavillit malugissallugu. Internetikkut attaviup sukkatsinneratigut inuusutissarsiorneq, inerisaanissamut periarfissat pisortallu sinerissami kiffartuussinerat iluaquserneqarsinnaalissapput.

Mittarfiliortitsinerit aallartisarneqaleruttorput. Kalaalit Airports A/S pilersaarutit malillugit sanaartorluni aallartissaaq Nuummi, Ilulissani Qaqortumilu 2018-imi juulimi. Taassuma saniatigut Tasiilami Ittoqqortoormiinilu misissueqqaarnerit ingerlanneqalereerput. Kitaanissaaq nunap immikkoortuini tallimani (5) mittarfissanik suliniuteqarneq aamma aallartilluareerpoq. Silaannakkut angallannerup aaqqissuussaanerata piorsaavigineqarneratigut nunatsinni immitsinnut qaninnerulernissarput Naalackersuisuniit neriuuteqarfigeqaarput.

Mittarfiit nutaat atoratik uninngatiinnarneqarsinnaanngillat, taamaattumik takornarianik tikerarneqarnerulernissarput inuusutissarsiornikkullu sumiiffinni amerlasuuni ineriartortitsinissaq sulissutigissavarput. Taakku toqqammavissaapput pitsaasut. Aningaasaliinerit tamakku malitseqartinneqartariaqarput ineriartortitsinissamut sinaakkusiinernik pisarialinnik allanik, namminersortullu pisortallu suliffeqarfiutaasa akornanni suleqatigiilluarnernik. Taamatut ataatsimoorussinitsigut nunatsinni inuusutissarsiornikkut ineriartortitsineq, siumukartitsineq suliffinnillu pilersitsiortorneq pilersissinnaavagut.

Aalisarneq piniarnerlu

Naalackersuisut maannakkut politikikkut annertuumik tunuliaqutagissaarnerat pitsaasumik toqqammavissiivoq inuiaqatigiinni ineriartortitsinerit siuarsarniarlugit suliniuteqartitsinissanut. Taamaattumik ukiaq manna Naalackersuisut aalisarnermut inatsisip allanngortitingaatsiarnissaanut siunnersuutinik saqqummiussaqaassapput. Pingaarnertut maluginiagassaapput aalisarnerup aqunneqarnerata nutarsarnissaa, tassani ilaatigut pineqarlutik pisassiisarnernut periutsit nutaat arlariiusut.

Aalisarnermut inatsisip iluarsaateqqinnissaa ukiuni arlalinni piareersarneqarsimavoq. Pingaartumillu raajarniarneq eqqarsaatigalugu ukiut ingerlanerini allanngoriartorsimaqaaq, pisassiissutinik piginnittut amerlanngitsuinnarnut eqiterussimallutik. Avataasiortut eqqarsaatigigaanni inuiaqatigiinnik pigineqartup Royal Greenlandip pisassiissutinik tamakkiisumik ilaannakortumilluunniit pisassanik pigisaqartarnerata saniatigut suliffeqarfiit ikittuunnaat tamakkiisumik ilaannakortumilluunniit pisassanik pigisaqarput. Sinerissap qanittuani

raajarniarnermi aamma taamatut pissuseqartoqarpoq, taamaattorli piginneqataassutsit amerlanerusunut siammarsimallutik.

Naalackersuisut kissaatigaat pisassiissutit ingerlatseqatigiiffiillu piginnittuisa inuiaqatigiinni amerlanerusunut siammarneqarnissaat, pisassiissutinik piginnittut qummut killilertarnerisigut aqunneqarsinnaasunik. Inatsimmut allannguutissat ilaat aalisarnermut inatsit nutaaq aqutugalugu aappagumiit ingerlaannaq atuutsilersinneqassanngillat, aatsaat kingusinnerusukkut piareersarnissamut piffissaqartitsilluarluni nalunaarutit aqutugalugit atuutsilersinneqarumaaramik.

Aalisartorpassuit suliffeqarfiillu Qeqertarsuup tunuani, Uummannami Upernavimmilu qaleralinniarnermik napassuteqarput. Pisariaqartinneqarpoq qaleralinnik isumalluuteqarnitta nalilersoqqinnissaa. Qeqertarsuup tunuani qaleralinniarneq ukiunut siuliinut naleqqiullugu kinguariartoq malunnarpoq. Tamanna pissutigalugu aalisagaqarfimmi tassani aqutsinerup allangortinnissaanut Naalackersuisuniit siunnersuusiussaagut. Aalisarnerup aalisagaqassutsillu taama annertutigisumik Qeqertarsuup tunuani allannguuteqarnerata kingorna Naalackersuisuni pisussaaffigaarput aalisartitsivimmi tassani aalisarnerlu ataatsimut isigalugu nutaamik aqutseriaaseqarnissamik isumaliuteqarnissatsinnut.

Imartatsinni aalisakkanik ikerinnarsiortunik aalisarneq malunnavissumik pitsanngoriaateqarpoq. Aalisarneq isumatusaartumik ineriartortinneqarpat suliffeqarfinnut inuiaqatigiinnullu siunissami annertuumik aningaasarsiutaalersinnaavoq. Taamaattumik aalisarnermik aqutsinerput ingerlattariaqarparput, aalisarnerup inuiaqatigiinnut iluaqutaajuarnissaa siunertaralugu. Nunarsuup sinneranut nalunaarutiginiukuarput Kalaallit Nunaat nunat sineriallit isumaqatigiinniartarnerini peqataasalerusuttoq, Atlantikup Avannaani ammassassuarnik imarpinniittunik aalisarnermik naligisatut pisassinneqartarnissaq siunertaralugu.

Biologit innersuussutaasa appallu amerlassusaannik kisitsisarnerit kingulliit tikkuuppaatigut appanik ikiliartuutaanngitsumik atuinerput sipporlugu atuilersimasugut. Paasisutissat taamaattut inuiaqatigiinni qarsupinnaveersaassavagut, arlaatigullu piniarnerup pitsaanerusumik aqunneqarnissaanik ersersitsisarmata. Tamanna pillugu Naalackersuisuni nutaamik nalunaarusiulersaarpugut appat nunatsinniittut amerliartoqqilernissaannik siunertalimmik, tassuunakkut kingulissatta appanik nerisassaqartuarnissaat qulakkeersimaniarumallugu.

Inuussutissarsiorneq

Naalackersuisut siunertaraat inuussutissarsiorinnissamut periarfissat nutaat pioreersullu sinaakkutaasa piorsarneqartuarnissaat. Tamanna apeqqutaalluinnarpoq Nunatta aningaasarsiornikkut imminut napatittunngornissaanut. Ukiuni kingullerni Naalackersuisut suliniutigaarput Nunatsinni inuussutissarsiornikkut ingerlatsinissamut ullutsinnut naleqquttunik pitsaanerusunillu sinaakkusiortoqarnissaa – tassuunakkut siunissami ineriartorneq, siumukarneq atugarissaarnerlu qulakkeerumallugit. Tamannalu angujumallugu pineqartoq pillugu inatsisit malittarisassallu nutarsarlugillu pisariillisarneqarsimapput, soorlu inuussutissarsiorneq pillugu inatsit.

Saniatigut Naalakkersuisut ukiaq manna inatsisissatut siunnersuummik saqqummiussissapput, aallarnisaasut annikitsunik taarsigassarsisarnissaannik ammaassisussamik. Siunnersuutip ilalernerqarnissaa neriuutigalugu Naalakkersuisut 2018-imi aningaasanut inatsisissamut siunnersuummi immikkoortitsipput aallarnisaasut annikitsunik taarsigassarsisalernissaat januaarip aallaqqaataa 2018 aallarnerfigalugu atuussinnaalersikkumallugu.

Nunatsinni inuussutissarsiornikkut sinaakktissanik nutarsaanerit pitsanngorsaanerillu ingerlanneqarput. Taamaattumik inatsisissatut siunnersuutinik pitsanngorsaananissamik siunertalinnik arlalinnik Naalakkersuisut ukiaq manna ataatsimiinnermi saqqummiussissapput.

Naalakkersuisut angorusuppaat nilaap erngullu inuiaqatigiinnut aningaasarsiutinngorlutik avammut nioqputigineqalernissaat. Taamaattumik maannakktut sulisoqarpoq nunatta karsianut isaatitsissutaalersumik nilammik imermillu nunanut allanut nioqputissiulersinnaaneq toqqammavissiuunniarlugu. Nilak imerlu siunissaq isigalugu immini inuussutissarsiutitut ataavartutut piorsavigineqartariaqarpoq. Nilak imerlu pillugit suleriesissatut pilersaarut 2017-imit 2022-imit atuuttussaq maannangaaq inaarsarneqarpoq. Suleriesissiami ilaassaaq nunarsuaq tamakkerlugu niuerutigineqalernissaanut pisariaqartut qulaajarlugit nalilersuineq, aamma nilaap erngullu Nunatsinniitup aningaasarsiutigalugit avammut nioqputigineqalernissaannut periarfissat misissornissaannut pilersaarut.

Takornariartitsineq

Naalakkersuisut takorloorpaat takornariartitsineq Nunatsinni inuussutissarsiutitut toqqammaviit ilagilissagaat. Takoreerparput takornariartitsineq isumalluarnartumik ineriartortoq. Takussutissaalluartut ilagaat juunimi Ilimanap takornariartitsivinngornissaanut suliniutip ammarneqarnera. Suliniutip taassuma ersersippaa pisortat namminersortullu suliffiutaasa suleqatigiinnerisigut najukkani ataasiakkaani inuiaqatigiit iluaquserneqarsinnaanerit.

Takornariartitsinermuttaaq iluaqutaasussatut eqqaanngitsuugassaangilaq Kujataani nunap naggorissakkap kulturikkullu eriagisassartallip UNESCOp nunarsuarmi eriagisassanut ilanngutsimmagu. Ilulissat kangiata UNESCOp eriagisassatut ilanngummaguli tassanissaaq takornariartitsineq isumalluarnartumik qaffakkiartorsimavoq. Taamaattumik Kujataata UNESCOp nunarsuatsinni eriagisassatut ungasinngitsukktut ilanngunneqarnerata kingorna assinganik kujataani takornariartitsinikkut pisoqarnissaa ilimagisariaqarparput.

Suliniuteqarfiit ilagaattaaq nunap immikkoortuini visitorcenterinik, tassa tikeraartunut kiffartuussivinnik, pisortat namminersortullu suleqatigiinnerisigut aningaasalersorlugit pilersitsiortornissaaq. Tikeraartunut kiffartuussiviit taamaattut nunani allani misilittagaqarfigineqarluarput, takornarissaniillu ornigarneqarnerpaani ineriartortitsinermut - takornariallu misigisassanik piorsaanermut iluaqutaasut uppernarsineqarpoq. Taamaattumik Namminersorlutik Oqartussat kommunit suleqatigalugit nunap immikkoortuini arlalinni tikeraanut kiffartuussivinnik aallarnisaaniarput. Aallarniutitut suliaq tassaavoq Ilulissani Isfjordscenterip sanaartorneqarnera, 2020-mi atuutilersussatut naatsorsuutigineqartoq.

Aatsitassat

Aatsitassarsiornerup piorsaavigineqarnera Kalaallit Nunaata aningaasarsiornikkut imminut napatittunngornissaanut suliat pingaaruteqartut ilagaat. Nunarsuatsinni aatsitassarsiornermi akigitat aningaasaleerusussuserlu ukiuni arlalinngortuni appariartorsimapput. Taamaattoqarnerali ilorraap tungaanut aallalersoq malunnarpoq. Saffiugassat akii qaffakkiartoqqilerput, tamannalu Nunatsinni misissueqqaarnissanut soqutiginninneruleqqinnikkut malugisinnaavarput. Misissueqqaarnikkut suliniutit ukiorpassuannngortuni aatsaat taama amerlatigaat. Ukioq manna rubinisorfik pisortatigoortumik ammarneqarpoq, aappaagulu 2018-imi ukiup qiteqqutinnginnerani naatsorsuutigineqarpoq aatsitassarsiorfimmik allamik aallartitsisoqassasoq.

Kisianni aamma aatsitassarsiornerit minnerusut isumalluarnarnerulerput. Ukiuni kingullerni aatsitassarsiornissanut minnerusunut akuersissutit tunniunneqartartut amerliartorsimapput. Siorna aatsitassanut inatsimmi nunatsinni najugaqavissut saffiugassanik atorluannissamut periarfissaat pitsannorsaavigineqarput, inuit piiaanissamut akuersissummik pigisallit pigisaqanngitsullu eqqarsaatigalugit. Ilutigitilluguttaaq nunatsinni saffiugassat ujaqqallu pinneraasiassat nunatsinni piiarneqarsimanerat pisortatigut uppersaaserneqartalernissaa suliniutigineqalerpoq, taamaallit nioqutigineqarnerminni Kalaallit Nunaanneersuunerat takussutissaqartinneqarsinnaaleqqullugu.

Naalackersuisuni siunertaarput aatsitassarsiornermik suliallit, maangaanneersuuppata avataaneersuuppataluunniit, nunatta aatsitassatigut pisuussuterpassuunik ujaasinissamut piiaanissamullu periarfissaat pitsaanerpaatinniassallugit. Tunngaviusumik periarfissat piuminarnngortinneri soorunami pissaaq inuiaqatigiinnut avatangiisinullu innarliutaanngitsumik ineriartortitsinissamik Naalackersuisut kissaataat naapertorlugu.

Nukissiuuteqarneq

Nukissiuuteqarneq eqqarsaatigalugu Naalackersuisut annertuunik anguniagaqarput. Siunertaarput ukioq 2030 nallerutsigu Nukissiorfiit nukissamik pilersuinerata 90 procentia nukissiuutinit ataavartunit pissarsiarineqartalersimassasoq. Siunertap taassuma angunissaanut najoqqutassat pingarnerit nukissiuuteqarneq imermillu pilersuineq pillugit pilersaarusiame nutaami atuarneqarsinnaapput, Inatsisartut ataatsimiinneranni matumani agguanneqartussami. 2030-imut siunertatta anguniarneranni erngup nukingata atorluarneranut aningaasaliisarnerput ingerlaannassaaq. Taassuma saniatigut erngup nukinga atorlugu sinnilimmik periarfissaqarnerput nunarsuatta sinneranut nittarsartariaqarparput, taamaaliornitsigut nioqqtissiorfissuit nukimmik annertuumik ingerlateqarnissamik pisariaqartitsisut soqutiginnilernissaat siunertaralugu.

Pinngortitaq avatangiisillu

Pinngortitap avatangiisittalu paarinissaannut ataatsimut akisussaaffeqarpugut, peerukkuttami kingulissatta aamma atugassaraat. Taakku uagutsitulli qaqqatta, imartatta kangerluttalu pisuussutaat atorsinnaasariaqarpaat.

Eqqakkavut aamma ataatsimut akisussaaffigaavut. Tamatta ataasiakkaarluta eqqummaariffigisariaqarparput eqqakkavut sumut pinerlugit angerlarsimaffitsinni, aqqusinerni, asimi immamilu. Taamaattumik eqqakkat erngullu atoriikkap qanoq qularnaatsumik eqqarneqartarnissaannut aaqqiinissaq nukingiunnerusariaqarparput.

Illoqarfinni nunaqarfinnilu avatangiisitigut eqqakkatigullu isumaginninneq pitsaasumik aaqqiivigisarumallugu Naalakkersuisut sulipput. Ukiuni kingullerni pitsanngoriartortoqaraluartoq nunap ilaani suli annertuunik unammilligassaqarpugut. Taamaattumik innuttaasunut, kommuninut suliffeqarfinnullu piumasagaatit sukannernerulersinniarlugit politikikkut suliniuteqarnissarput pisariaqarpoq. Pingaaruteqarpoq kikkulluunniit avatangiisinut mingutsitsissutaasinnaasunik suliaqartut eqqagassanik isumannaatsumik igitsisarnissamut akisussaaffeqarnerminnik ilisimanninnissaat. Naalakkersuisut maanna misissorpaat avatangiisinut mingutsitsissutaasinnaasunik akitsuusersuinissaq, taamaaliornikkut eqqakkanik isumaginninnerneq pitsaanerulersikkumallugu. Atuisoq, suliffeqarfik pisortalluunniit suliffeqarfiutaat avatangiisinik sunniiguni aamma akiliisariaqassaaq mingutsitsissutaasut piiarnissaannut tamatta akisussaaffeqaratta. Avatangiisinut aningaasaateqarfimmik pilersitsilersarpugut, aningaasat taakku atorlugit avatangiisitta eqqiluitsuunissaanut suliniarnerput malunnaateqarluartumik pitsanngortikkumallugu.

Nunatta ilaani takussaapput amerikamiut sakkutooqarfikui arlariit. Taakku ukiuni tullerni piiarnissaannut danskit naalakkersuisuilu paaseqatigiinnerput Naalakkersuisuni tulluusimaarutigalugulu nuannaarutigaarput. Maannakkut piiaanissap qanoq ingerlanissaa pillugu politikikkut isumaqatigiissusiorneq suliarineqarpoq.

Nunanut allanut tunngasut

2017 nunanut allanut tunngasunik ulapaarfigeqaarput. Nunarsuarmioqatigut kisiisa pinnagit, aammali naalagaaffeqatigiinnitta iluani kingumut uppenarseqqipparput peqataanitta nunanullu tamalaanut akuunitta qanoq pingaaruteqartiginera. Sulissutigiuarparput Kalaallit Nunaata soqutigisagarfiini malunnaateqarluartumik ersarissumillu inissisimanissarput.

Aasaq manna sermersuup iluani sakkutooqarfikoq Camp Century GEUS-imit Asiamillu misissuiffigineqarpoq. Silasiorfik inunnit nakkutigineqaannavinnani ingerlasinnaasoq ikkunneqarpoq, sermeq qillerlugu tigusiffigineqarluni, radari atorlugu titartarneqarluni sermillu iluanut eqqakkat misissorneqarlutik. Misissuinerit tamakku tunngavigalugit neriuutigaarput sermip aakkiartornera malillugu avatangiisinut sunniutigisinnaasaasa kingunissai nalilersorneqarsinnaalissasut.

Naalakkersuisut sinnerlugit nuannaarutigaara danskit naalakkersuisuilu ataatsimoorussatsinnik aqutsisussanik pilersitsigatta, piianerup naammassinissaanut atuuttussanik.

Naalakkersuisooqatigiinnermut isumaqatigiissutigisatsinni allassimavoq Kalaallit Nunaat nunanut sanilerisatsinnut atorfilittatigut attaveqaateqarfinnik pilersitsiortussasoq. Taamaattumik Islandimi

nunatta aallartitaqarfeqalernissaanut siunnersuut Inatsisartunit upernaag manna ilalernerqarmat nuannaarutissaavoq.

Aallartitaqarfik ukiumi nutaami Reykjavikimi ammarpat Kalaallit Nunaannut politikkikkut, aningaasarsiornikkut, kulturikkut niueqatigiinnikkullu Islandimut soqutigisai piorsaavigineqassapput, suleqatigiinnissamullu, niueqatigiinnissamut minnerunngitsumillu Islandip nunatsinnut aningaasaleerusunneranut iluaqutaassapput. Aallartitaqarfik aqqutigalugu suleqatigiinnerup pitsanngorsaavigineratigut inuiaqatigiit kalaallit aningaasaqarniarerat iluaquserneqarsinnaavoq.

Naalakkersuisut Inatsisartullu aalajangiusimassavarput issittumi, aalisarnikkut, ilinniartitaanikkut ilisimatusarnikkullu nunarsuup sinneranut attaveqarnitta inerisartuarnissaa – inuiaqatigiinnut sutigut tamatigut iluaqutaasussat angujumallugit.

Ineqarnikkut iluarsaaqqinneq

Ineqarnikkut iluarsaaqqinnissaq annertoq siunertaralugu Inatsisartut ataatsimiinneranni matumani Naalakkersuisut inatsisissamut siunnersuummik saqqummiussaqaassapput, piginneqatigiilluni illuliortiternermut illuliorniarnermilu aningaasalersuisinnaanermut tunngasunik. Inatsisit atuuttut pisariillisarneqassapput qulakkeerumallugu aalajangersaanerit innuttaasoq peqatiginerullugu pisalernissaat. Kingunerisussaassavaa innuttaasut arlariinnut saaffiginnittariaarunnissaat. Ataasiinnaq saaffigisassavaat, tassalu kommuni. Naalakkersuisut aamma sulissutigaa inissianik sanaartornermut tapiissutit taarsigassiissutillu illoqarfinnut minnerusunut nunaqarfinnullu siammartiterneqarnerunissaat.

Naalakkersuisut kommunillu isumaqatigiinniarput kommunit Namminersorlutik Oqartussat inissiaataannik tigusinissaat pillugu. Namminersorlutik Oqartussat inissiaataasa nalilersuiffigineqarlutik pilersaarusiorgineqarnerat ingerlanneqarsimavoq. Kommunit aamma inissiatiminnik nalilersuillutillu pilersaarusiornerat ingerlanneqartariaqarpoq, taamaaliornikkut inissiat pitsaannerusut ataannarnissaat aserfallatsaalineqarnissaallu, illoqarfiit nutarteriffigineqarnissaat inissiallu aserfallassimasut isaterneqarnissaat qulakkeerneqarniassamat.

Ukioq tulleg tassaassaaq ineqarneq eqqarsaatigalugu iluarsaaqqinnernik arlariinnik suliaqarfiususaaq. Iluarsaaqqinnerit tamakku akuersaarneqarlutik aallartinneqarpata kingunerisussaavaat innuttaasut sunniuteqaqataanerulernerat, kommunini inissiat tungaatigut nammieernerulerneq, illoqarfinnilu minnerni nunaqarfinnilu inissialiortiternissamut innuttaasut taperneqartarnissamut taarsigassinneqartarnissamullu periarfissagissaarnerulerneru.

Isumaginninnermut tunngasut

Nunatta pisariaqartippai inuit nukittuut tunniussassallit, akisussaassusilimmik inooriaasillit, imminnut napatissinnaasut inuiaqatigiinnillu ineriartortitseqataasinnaasut. Inooqatigiinnikkut sanngiissutitta kinguaariikkaani kingornuteqattaakkat unitsinnissaat pisariaqalerpoq, pilersittariaqalerpavummi inuiaqatigiit inooqatigiinnikkut imminnut napatissinnaasut.

Isumaginninnerup iluani iluarsaaqqinnerit ingerlasut naligiinnissamik, ineriartornissamut patajaatsunik atugaqarnissamut ataavartunillu aaqqiisarnissamut politikikkut anguniakkanut naapertuupput. Inuiaqatigiinnimi amerlanerujartuinnartut inuunermi imminnut pilersortuunissaat angorusukkatsigu.

Ukiami inatsisartut ataatsimiinneranni matumani Naalakkersuisut inatsisissamut siunnersuutitik saqqummiussaqaassapput, meeqqanut tapit ineqarnermullu tapit iluarsaateqqinnissaannik imaqartunik kiisalu siusinaartumik soraarnerussutisiallit atugaasa pitsaanerulernissaannut tunngasunik. Siunnersuutit ataatsimut isigalugit isumaginninnikkut aaqqissuussinerit allatigullu aaqqissuussinerit imminnut akornusersuutilersarnerannut annikillisisissapput, taamaaliornikkullu innuttaasut isumaginninnikkut ikiorserneqarnissamik pisariaqartitsisut atugaat iluaquserneqassallutik.

Meeqqat ilaqutariillu eqqarsaatigalugit suli unammilligassaqaagaat. Meeqqanik ikiorsiisarneq pillugu inatsit nutaaq juulip aallaqqaataani 2017-imi atuutilersoq ilorraap tungaanut alloriartitsisoq. Toqqammavissiilluarpoq meeqqat ilaqutariillu meerallit inuuniarnikkut ajornartorsiulersarnerannik pinngitsoortitsiniartarnissamut, aamma meeqqat ilaqutariillu meerallit ikiorneqarnissamik pisariaqartitsilerneranni ikiorsiisarnermi sinaakkutissanik atortussanillu qulakkeerilluni.

Innarluutillit

Innarluutillit eqqarsaatigalugit pingaarutilinnik arlalinnik aallarnisaasoqarpoq. Innarluutillit illersorteqarnissaannik inatsit juunip aallaqqaataani 2017-imi atuutilersinneqarpoq, avatangiisillu Sisimiuniittussat piareersarneqarput, naatsorsuutigaarpullu ukiaq manna innarluutillit illersortaat atorfinilluni insertersinnaajumaarpoq. Taamaalilluta inuiaqativot innarluutillit pisinnaatitaaffitsigut soqutigisatigullu pitsanngorsaavineqassapput.

Inuit innarluutillit ikorfartorneqartarnissaannut inatsisissamut siunnersuut nutaaq ukiami ataatsimiinnerup ingerlanerani saqqummiunneqassasoq naatsorsuutigaarput. Inatsisissamut siunnersuutip toqqammavigaa FN'ip inuit innarluutillit piginnaatitaaffii pillugit aalajangersagai, siunertaavorlu innarluutillit piginnaatitaaffiisa sukateriffigineqarnissaat. Siunnersuutitut ilaavoq innarluutilinnut nuna tamakkerlugu kiffartuussivimmik Sisimiuni pilersitsinissaq, Pissassarfimmik taaguutilimmik. Taamaaliornikkut anguniarneqarpoq inuit ilinniarsimasut atorlugit innarlutilinnik, sugisaannik ilinniarsimasunillu allanik siunnersuisarnikkut neqerooruteqartalernissaq, kommuninillu siunnersuisarnissaq.

Peqqinneq

Peqqissumik toqqissisimanartumillu meeraaneq inersimasutut inuunermut pitsaasumut peqqissumullu toqqammavissat pitsaanersaraat. Ajoraluartumilli meeqqat inuusuttullu amerlavallaartut peroriartortarput avatangiiseqarlutik imigassamik ikiaroorartumillu atornerluiffiusuni. Atornerluineq taamaattoq ilaannikkut meeqqanik sumiginnaanermik, persuttagaasarnermik kinguaassiuutitigullu kanngutsaatsuliorfigineqartarnermik kinguneqartarpoq. Taamaattoqarnera isiginngitsuusaarsinnaanngilarput. Iliuseqartariaqarpugut – pisussaaffeqarpugut

iliuseqassalluta! Periuserineqarsinnaasut tamaasa atorlugit atornerluinerit meeqqanik ilaqutariinnillu aseruisut unitsinniartariaqarpagut – tamatta tassunga suleqataassaagut!

Taamaattumik Naalackersuisut imigassaq pillugu inatsisissamut nutaamut siunnersuut saqqummiutissavaat, meeqqatsinnik inuusuttortatsinnillu imigassap atornerlugaaneraniq eqqugaasunik illersuisussaq imigassartornikkullu inuiaqatigiit pissusissamisoornerusumik ingerlalnissaannik siunertalimmik. Imigassarli pillugu inatsisitaassaq kisimi naammangilaq. Siumulli alloriarneruvoq angisooq pingaarutilillu. Inatsit suliniutit arlalippassuit peqatigalugit tassaassaq inuiaqatigiit peqqinnitsinnut akornutit annersaannik akiuiniartussaq, tassalu imigassamik hashimillu atornerluinernik.

Ilanngullugu pingaartillugu taasariaqarput suliniutit MANU-mik taasat ilaqutaariinnermik nukittorsaasussat, Siusinaartumik Suliniuteqarnermik imaqartut, atoqatigiinnikkut pissutsinut inuusanillu iluaquteqarluni suliniutinut, tamarmik meeqqat inuusuttullu inuunerissuunissaannik siunertalinnik.

Atornerluisut akeqanngitsumik katsorsartittarnissaannik neqerooruteqartarneq nunap immikkoortuini tamani ingerlaannassaaq. Qaqortumi Nuummilu atornerluisunik katsorsaaviit Allorfiit pilersippavut, ukiaq mannalu Allorfik alla Sisimiuni atuutilersinneqassaaq.

Inuuniarnikkut atukkat pitsanngorsaavigineri inuiattut peqqinnerulernissamut aqqutit pingaarnersaraat, taamattaq inuiaqatigiinni assigiinngisitaariartuinnartunik atugaqarnerput milliartortissinnaallugu. Innuttaasut peqqissuunissaannik suliniutip Inuuneritta II-p ingerlanneqarnerata qiteqqunnerani angusanik nalilersuineq ukiaq manna aamma saqqummiunneqassaaq. Nalilersuinerup taassuma tikkuutissavaatigut sutigut ajunngitsumik ingerlanersugut, sutigullu sulinerup pitsaanerusinnaaneranik inuiaqatigiittut peqqissuunerput pitsaanerulersissagutsigu.

Naalackersuisooqatigiit anguniagaraat innuttaasut pilertortumik, tatiginartumik ataqatigiissumillu peqqinnissaqarfimmiit kiffartuunneqartassasut. Peqqinnissaqarfimmi kiffartuussinikkut nutaamik periuseqalerput innuttaasut iluaqutigisassaannik. Napparsimasunik siunnersortimik atorfeqartitsilernerup innuttaasunut qanittumik sullissineq pilersippaa, tassuunakkut napparsimasut sugisaallu pisariin-nerusumik paasissutissinneqartalernissaat ikiorneqartarnissaallu angujumallugu. Eqqunneqarportaaq napparsimasunik nalunaarsuivik qarasaasiakkoortoq, nunami sumiinneq napparsimaveqarfimmilu sumiinneq apeqqutaatinnagit napparsimasooq pillugu nalunaarsukkat anguneqarsinnaalersillugit.

Kommunit

Najukkami eqeersimaarneq, peqataaneq suleqatigiinnerlu upernaap maajimi inoqarfiit minnerusut inerisarneqarnissaat pillugu ataatsimeersuartoqarmat qulequttatut pingaartinneqarput.

Nunaqarfinnut aqutsisunngorlaat amerlasuut peqataapput ullullu marluk ingerlaneranni pissarsiviulluartumik oqalliseqataallutik. Ataatsimeersuarneq toqqammavissiilluarpoq najukkani

ataasiakkaani nunalu tamakkerlugu suleriaqqinnissanut. Naalakkersuisut pingaartippaat nunaqarfinni aqutsisoqarnerup piorsaavigineqarnissaa. Kikkulluunniit sumiikkaluarunik inuunerminnut pingaarutilinnik aalajangersaanernut akuusarnissaat pingaaruteqarpoq. Aatsaat taamaaliornitsigut Naalakkersuisut anguniagaat assigiinneq, toqqissisimaneq ineriartornerlu qulakkeersinnaavagut.

Ataatsimiinnermi matumani Naalakkersuisut saqqummiutissavaat kommunit aqunneqarnerat pillugu inatsisissamat siunnersuut. Siunnersuummi tassani nunaqarfinni aqutsisut tigussaasumik aalajangiisinnaalernissaat allassimavoq aningaasatigullu piginnaatitaaffi annertusarneqarlutik, taamattaq najukkani ataatsimiititaliat nunami tamarmi atuutilersinneqarnissaat aamma inassutigineqarluni.

Namminiilivinneq

Naalakkersuisuni namminiilivinnissamat aqqummi ujaqqanik piiajuarsinnarpugut. Siumukarnerput aningaasatigullu immitsinnut napatilernissarput ilungersuutigissavagut, inuiaqatigiinni naligiinnerusunik innuttaqartumi.

Kisianni eqqaamajuassavarput sulinerput pissammat nunami innuttaasut ilaqutariinnikkut, ulluinnarni suliffinnilu Kalaallit Nunaata namminiilernissamat ineriartornerani nukissatut pingaarnertut atorlugit. Namminiilivinnissamat Naalakkersuisoqarfik pilersissimavarput innuttaasut oqalliseqataallutik akuunissaannik ilaatigut qulakkeerinnittussa. Tunngaviusumik Inatsisiliornissamat Isumalioqatigiissitaq siunnersuusiassamik piareersaalluni sulivoq. Saammaateqatigiinnissamat Isumalioqatigiissitap inassuteqaatissanut siunnersuutini ukioq manna kingusinnerusukkut tunniutissavai, qanga pisimasut ilinniarfigalugit siunissarput nukittunerulluta aqqutissiuussinnaaniassagatsigu.

Aallarniutigalugu oqarpunga upperalugu ataatsimoorneq angusaqarluarnarnerusoq. Qanortoq inimi maani sulinerput isumaqatigiinniarnivullu ataatsimoornerulernissatsinnut iluaqutaagilik.

Namminiilivinnissatsinnut tunngasoq akunnitsinni unammissutaassanngilaq aporaaffiunanilu – ataatsimoorneq ataqqeqatigiinnerlu aqqutigalugit anguniassavarput.

Oqallilluarnissassinnik kissaappassi!